

El temps i els objectes de la vida social. Estudi etnològic sobre la temporalitat*

Oriol Beltran Costa

Eliseu Carbonell Camós

Aquesta recerca s'està fent en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, i parteix del fons del Museu Etnogràfic de Ripoll, una de les col·leccions etnogràfiques més remarcables del nostre país iniciada a principis del segle XX. En aquells anys, sota l'impuls dels principis teòrics i ideològics del folklorisme, un grup d'erudits locals encapçalats per Tomàs Raguer començà a reunir objectes de procedència bàsicament ripollesa sobre temes que abraçaven des del costumari religiós fins a les artesanies del ferro i l'aram passant pels testimonis de la història local i la cultura material de pagesos i pastors. Quan s'inaugura al 1928, el Museu compta ja amb un registre que supera el miler d'entrades. La col·lecció s'anà engrandint en el decurs dels anys amb objectes procedents sobretot de donacions dels mateixos habitants de la comarca, fins arribar a assolir un fons de deu mil peces.

En el context de l'etnologia catalana, la gènesi i el desenvolupament històric d'aquest museu plantejaven per ells mateixos algunes qüestions que són interessants des d'un punt de vista antropològic: per què determinades zones geogràfiques o uns tipus específics de població han despertat tradicionalment un major interès que d'altres entre els estudiosos de la cultura popular europea? En tot cas, el tancament del Museu al públic arran d'haver de procedir a fer obres estructurals i de condicionament de l'edifici han precipitat la necessitat de dur a terme un estudi que aprofundeixi en l'anàlisi de la col·lecció etnogràfica per

tal de reconstruir el seu discurs particular sobre el patrimoni i recuperar, d'aquesta manera, les lliçons descriptives de la vida social i cultural ripollesa que ofereix. Aquesta mateixa recerca ha de proporcionar el fonament conceptual necessari per a la reformulació del futur Museu de Ripoll el qual, sense perdre de vista la seva història i els principis que el van fundar fa tres quarts de segle, no pot ser presoner d'unes formulacions pròpies del passat sinó que ha d'esdevenir un element dinamitzador de la vida cultural local i comarcal.

En aquest context, l'estudi etnològic de la temporalitat, més enllà del seu interès específic, esdevé un recurs estratègic per a l'anàlisi de la col·lecció i la identificació del seu discurs particular. Des d'un punt de vista temàtic, la recerca gira entorn a dos àmbits principals. El primer, que hem titulat «Aturar el temps: l'esforç del Museu Etnogràfic de Ripoll», parteix de la constatació que un dels principis que han animat la recerca etnogràfica ha estat la presa de consciència davant d'unes formes de vida que es mostren, als ulls de l'etnògraf, en procés d'extinció. Els impulsors del Museu de Ripoll, orientats a preservar, estudiar i promoure la cultura popular ripollesa, perseguien aturar el temps i conservar la memòria col·lectiva. En aquest cas, es tracta d'analitzar la col·lecció i el desenvolupament històric de l'entitat amb l'objectiu de reconèixer el seu discurs particular.

Amb el segon àmbit, titulat «El temps en moviment: els objectes del museu i la vida social ripollesa», volem resituar la col·lecció etnogràfica en el context de la vida social de la comarca amb la intenció de dotar-la d'un contingut que, amb el pas dels anys, s'ha anat esborrant. Es partirà

aquí de dos eixos temàtics complementaris: un eix estacional que fa referència al calendari anual d'activitats i rituals, amb un major èmfasi a la vida social més àmplia, i un eix vital relatiu al cicle de vida i als esdeveniments més importants que acompanyen el seu transcurs, així com a les vivències domèstiques i més íntimes.

Pel que fa a la metodologia i els procediments, la recerca es basa sobretot en la combinació del treball bibliogràfic i documental amb el treball de camp. Els materials conservats en l'arxiu del Museu han centrat una part important del treball en la seva primera etapa, amb una atenció especial als inventaris elaborats en diferents moments de la seva història (des del primer registre manuscrit fet per Raguer fins a l'actual inventari digital), els quals permeten estudiar amb detall l'evolució de la col·lecció. Alhora, s'ha efectuat també un enregistrament en vídeo de les sales del Museu abans que fos clausurat i desmuntat, amb la finalitat de poder visualitzar-lo a efectes de ser analitzat. En aquests primers mesos s'ha efectuat, finalment, un buidatge exhaustiu dels treballs dels folkloristes ripollesos publicats en la seva pràctica totalitat en la premsa local durant el primer terç del segle passat.

El treball de camp, que centrarà l'activitat del 2002, es desenvoluparà d'una manera simultània en diferents poblacions de la comarca amb l'objectiu de contemplar al màxim la seva diversitat. Per fer aquesta tasca està prevista la participació d'un grup d'estudiants d'antropologia social en pràctiques de la UB. Juntament amb altres procediments etnogràfics més convencionals, s'efectuaran entrevistes organitzades a partir dels objectes aplegats pel Museu i que estaran orientades a la seva documentació i a reconstruir el seu context d'ús.

Públic visitant el Museu de Ripoll

(*) Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya, 2001. **Recerca/Anàlisi**